

Titánok, közönyös mitológiák

Szurcsik József munkáiról

*Láttam ásítani a sötét világot,
A fekete bolygók csillagatlan hevét –
Céltalan pályákon vak módján haladnak,
Ki ismerné mindük hatalmát és nevét?
Howard Phillips Lovecraft: Nemesis*

Edmund Burke filozófiai vizsgálódása szerint a fenséges elválasztandó a szépségtől, mert legfőbb hatásmechanizmusa a döbbenet; megakasztja a szemlélőt és felfüggeszti azokat az értelmi folyamatokat, amelyek segítségével képes lenne jelentést tulajdonítani, azaz megérteni, azaz valamilyen módon mégis megközelíteni a látványt. Így hathat ránk bármi, nem kell, hogy közvetlenül fenyegetést jelentsen, elég, ha pusztán létezésével, méreténél fogva, hatalmasabb nálunk. Talán nem is a közvetlen veszély a legnyugtalanítóbb, hanem a tudat, hogy méretkülönbség miatt a másik számára a szemlélő léte közömbös és érdektelen: nem elpusztításunkra tör, hanem észre sem veszi, hogy mi történt.

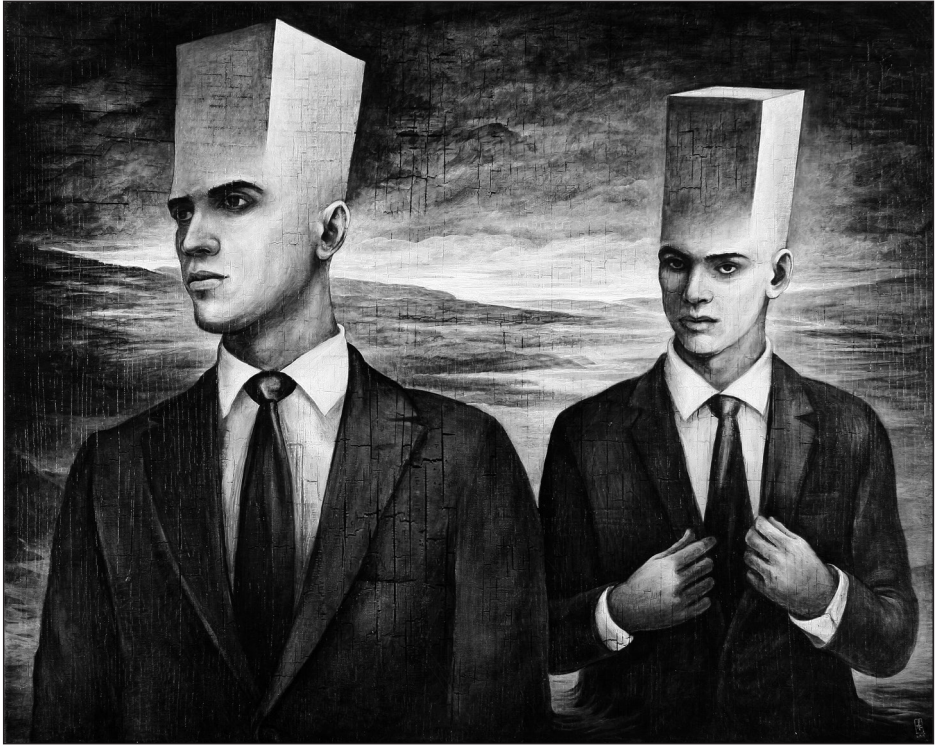
50

Szurcsik József művészi védjegyévé vált – jobb szó híján – titánjai is így működnek esztétikai szempontból. Mindegy, hogy falakból, sziklákból, felhőkből néznek el mellettünk (és szinte sose ránk!), elemi parányok vagyunk számukra. Ők felhőkarcolónyi óriások, maguk a természeti jelenségek, a képek fizikai méretétől függetlenül. Még a leginkább humanoidnak tekinthető *Fekete fehér korból* származó öltönyösök is emberfelettiék, szó szerint kinőnek a földből, melynek urai és egyek vele. A szemlélő még kerekítési hiba sem lenne félisteni Excel-táblázataikban.

A 2016-os *Nyugtalan Idők* és a 2017-es *Ismeretlen hely* sorozatokban a titánok esztétikai szerepét események veszik át: látvagejzirek és -folyamok, azonosítatlan repülő tárgyak közelgő katasztrófái. Itt válik nyilvánvalóvá, hogy Szurcsik életművében a burke-i szépség éppúgy megtapasztalható, csak nem a témában, hanem a technikában: a fölényes rajzban, a kompozícióban, a részletek megformáltságában, a klasszikus előképek idézésében (*Ideális táj szereplők nélkül*). A képek legfőbb hatásmechanizmusa azonban mégis az idegenség: a sötét nap, a lehetetlen csillagegyüttállások vagy az azonosíthatatlan vörösen világító élő kocka, ami szigorú megszerkesztettségével tüntet a természeti tájban.

Az alakok visszatérnek a későbbi képeken. A titánok, titanillák mellett feltűnnek a maszkok, a koponyás halál(ál)arcok. A szereplők már nevet is kapnak (Angelus) és rejtélyes mozdulatlanságukat magánmitológiai jelenetekre cserélik: elfogják akár a napot is, idézve a teremtéstörténeteket, titanomachiákat. Ettől azonban nem tűnnek kevésbé idegennek vagy hatalmasnak; a töredékes történet csak egy pillanatot mesél el világukból, ami oly távol van a miénktől.

Gárdonyi László

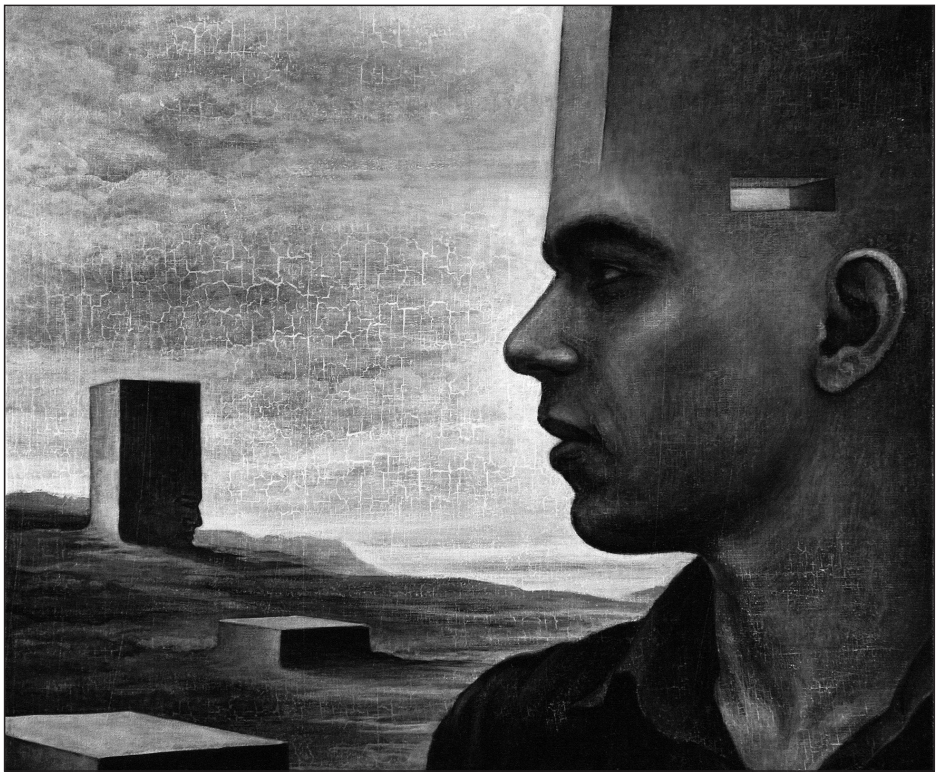
Szurcsik József: Kétkedők (2015)

Szurcsik József: Incendium (Gyűjtogatás, Tűzvész) (2022)

Szurcsik József: Angelus elfogja a napot (2023)

Szuresik József: A poéta (2013)